

. ۱۹۱۴ ، ۱ اپريل

جمادى الاولى ۱۸ ، ۱۳۳۲ .

الدنيا والادب

[الدين والادب]

آيدە ايكى مرتبه نشر ايديلور دينى، ادبى، علمى و سياسى
مجلهء اسلاميه در .

محرر و صاحب امتيازى: ملا عالم جان البارودى

مندرجاتى:

تفسير (الحجرات سورەسندن): فاسقنىڭ

خبرينه، تيكشرميچە انابت قىلماسقە توشلگى،

نفتيش ايتميچە يالغان خبرلەرگە اشانونىڭ

ضررلىرى - خبرنىڭ نوعلىرى م. ن. تونتارى.

حدىث: بول وباشقە نچسلردن كىلگن

ضررلىرى، بولنىڭ قېرى عذابينه سبب بولمقى -

آدملرنىڭ الله قارشىدە ايڭ حرمتلى بولغانى

كىم؟ اتقواء و تقوى كلمەلرىنىڭ معنالرى -

زكات و نافله صدقەلر، صدقەنىڭ حكمتلىرى،

صدقە بىرو حقندە وارد بولغان باشقە حدىثلر .

باب الفتوى: «استماع الملاحى» الخ سوزىنىڭ

اصلى بارمى؟ مذكور سوزنىڭ معناسى، علمانىڭ

بو مسئلهدە گى نظرلرىنىڭ خلاصەسى

زكات: زكاتدە بولغان حكمتلر زكاتنىڭ

تربيه نفس و تهذيبىگە تاثيرى - زكاتنىڭ بقاء

اسلام و حيات مسلمين گە تاثيرى . عالمجان البارودى .

و عظم خطبه . . . (بيان الحق مجله سندن)

ذبح مسئله سندنە علمى و فنى فكرلر («وقت» دن)

نفسىگە خطاب (شعر) ملا صادق ايمانقلى .

كلە چكده گى انسانلرنىڭ معيشتلىرى حقندە حكيم

ادبسوننىڭ فكرلرى [«المناردن»]

قران .

ملف

۱۹۱۴

باصلوب چقدى يا كذا كتاب ۱ ۱

اصلاح كتبخانهسى

مشهور محرر لر دن حجت الحكيم محمودف جنابلر ينك اوشبو اسم ايله نشر ايتهر گه كر شديكى سلسله نك بر نچى جزئى «ملت» مطبعه سنده باصلوب چقدى.

مندرجاتى:

- ۱ - مقدمه، ۲ - اماملر احوالندن، اول ماللرى،
- ۳ - وعظلر حقنده، ۴ - يالغان دانوص يا خود قارا يوز ليلك،
- ۵ - اعتدار. اوشبو غايت اهميتلى اجتماعى مسئلهلر بور ساله ده مفصل، اساسلى صورتده محاكمه ايتلمشدر. «اصلاح كتبخانهسى» نك بوندن صوگفى اجزالر نده ده: اماملر مز نك اوتكانده گى، حاضر گى و كيله چكده گى حاللرى؛ وعظ - خطابت مسئلهسى؛ دينى اصلاح مسئلهلرى؛ مكتب مدرسهلر احوالى؛ معلملر و شاكر دلر حالندن؛ صابرانيه اصلاحينه دائر؛ اخلاقى و اجتماعى حاللر مزنى دینگه تطبيق و غيرلر كى اهميتلى مسئلهلر دن بحث ايتله چكدر.

زور قولده، نفيس روشده باصلغان بر نچى جزئى نك بهاسى — ۲۵، پوچته ايله ۲۷ ت.

قز انده «ملت» كتبخانه سنده و باشقه شهرلر ده گى مشهور كتابچيلار ده كوبله ب صاتيلادر.

Казань

آدریس:

Книгоиздательство „МИЛЛЯТЪ“

الدین والادب

۹ نچی سان ۱۳۳۲ سنه جمادی الاولی ۱۸ سهشنبه ۱۹۱۴ سنه اپریل ۱

تفسیر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا
قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿۸﴾ (سورة الحجرات)

ترجمہ وایضاح

ای مؤمنرا اگر بر فاسق سز گہ بر خبر کیترسہ تیکشر گز۔
- اصلن بلمیچہ اعتماد ایتمہ گز۔

فاسق - گناهدن ساقلانماغان کشی یالغاندندہ ساقلانمازلغی
بیلگولی اولغانلقدن، فاسقنک خبرینہ حقیقتن بلمیچہ انابت قیلورغہ
درست اولمیدر۔ مستور - حالی آچق معلوم اولماغان کشینک
خبر یدہ فاسق خبری حکمندهدر۔ حقوقه تعلقی اجتماعی اشلرده تفتیش
ایتمیچہ عدل کشینک خبرینده انابت تیوشلی دگلدرد۔ چونکہ عدل
اولسده بر کشینک خبرندن علم حاصل اولمای، بلکه ظن غنه حاصل
اولدقدن، ظن غه ایاروب اش قیلماق شریعتده درست اولمی۔ قرآن
کریمنک کوب اورننده ظندن ساقلانورغہ امر لر وارد اولوب،
حقلقغه ایرشمک یالغوز علم واسطه سی ایله اولمقینه ارشاد ایدلمش،
«ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث» کبی حدیث شریفلر دخی
طن غه ایارمکدن، ظن ایله اش قیلماقدن قاتی روشده نهی اولادر۔
«خیر القرون قرنی ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم ثم یفشوا الکذب»

حدیث شریفندہ صوتی عصر لردہ یا لغان فاش اولمقیلہ خبر ویرلوب،
تحقیقلامیچہ ہیچبر خبر انابت قیلورغہ لایق اولمدقینہ تنبیہ ایدلمش.
بو ایسہ تجربہ ایلہدہ معلومدر. شونک ایچون فقہا: «صوتی عصر لردہ
مستور - عدلگی ظاہر اولماغان - کمسہ فاسق حکمنده» دیمشدر.
أن تصیبوا قویاً بجهالة فتصبحوا علی ما فعلتم نادمین. تاکہ بر
قوم گہ حاللرن بلہیچہ ضرر ایر شدروب، صوتی گره - حقلرنده
سویلانگان - خبرنک یا لغان ایکانن بلگاج اوکنچگہ قالوچی
اولما گز! - فاسقنک خبرینہ تفتیش ایتمای اعتماد سبیلی بر قوم گہ
ضرر ایدر سزده صوتی گره بولارنک بو افترادن پاکلکری بلنگاج
کاشکی بو خبر گہ اشانوب اش قیلماغان بولساقچی دیب اوکنورسن،
دیمک اولور.

اوشبو آیه کریمہ اجتماعی اشلرده اسلامنک ایک مهم قاعدہ سن
بیان اولوب، هر اشدہ بصیرتلی (اویاغ) اولورغہ، ظن - گمان لر
آرتندن یورمز گہ تنبیہ قیلادر. موندی خبرلر گہ قاراب اش قیلماق،
مسلمانلر آراسنده یک ضرر لی حاللر گہ سبب اولغانلقدن، شخصی
غرضلر سبیلی فساد قصدی ایله چققان خبرلر دن، مؤمنلر هر زمان
ساق اولورغہ، بر وقتده آلدانمازغہ آیه کریمده آچق ارشاد
وارد.

بر طائفه یا بر شخص حقندہ افترا قصدی ایله سویلانگان
خبرلر کو بسنیچہ حق صورتندہ اشلانوب چقدقندن، ساده - صاف
اچلی - کشیلر موندی خبرلر گہ آلدانوچان بولادر. خصوصاً
موندی خبرلر، یخشلی صورتندہ یورگان وحقانیتدن گب اورغان
آغزلردن سویلانسه، بوندن ساقلانو ایچون، آرتوق بصیرتلی
اولورغہ لازمدر. چونکہ موندی آغزلردن سویلانگان خبرلرنک
راستن یا لغانن آیورماق خیلی مشکل بولادر.

باطل همیشه باطل و بیهوده در؛ ولی

مشکل بود که صورت حقن ظهور ایدہ

کم حقنہ او لسهده یمان نیت ایله نچار بر خبر چغا، بو خبر

آغز دن آغز غه سویلانوب فاش اولوب کیتہ. خواص، عوام برده

تیکشر می سویلی بیرہ لر. حالبوکه اصلن تیکشر گاج بتونلای یالغان

ایکانی بیلنه. لکن اش او تکاچ، یوز صووی قویلغاچ بیلنه در.

یمان غرضلی کشیلر، موندی خبر لر ایله مؤمنلر نی آلدامقنی

امید ایتماسونلر ایچون، بو توغریلرده مؤمن کیمسه لر گه دائما ساق

اولور غه لازم و فرض ایدلیمشدر. شونک اوچون ایمش خبرلر نی

نیندی آغز دن سویلانسهده، آیه کریمهده بیور لدقیچه تبین قیلمی -

تیکشر میچه - تصدیق قیلماز غه، سویلاب یور مز گه لازم اولادر.

مغیره بن شعبه حضرتلری عمر الفاروق حضرتلر نی مدحده:

«درجه فضیلتی آلدامقن، درجه عقلی آلدانمقن یوقاریدر»

دیور مش.

آیه کریمهده تبین ایله امر، فاسق خبرینه قاراب اولدقن،

مفتی ابو السعود حضرتلری: آیه کریمهده عدل کیمسه نک خبر نی بعض

ماده لر ده تفتیش سز قبول ایتەر گه اشاره بار» دیمشدر.

آیه کریمه نک سبب نزلنده گی روایتلر: رسول الله علیه السلام

حضرتلری حضرت عثمانک قرداشی اولان ولید بن عقبه نی زکات آلور

ایچون بنی المصطلق قبیلہ سینہ کوندره ش ایدی. ولید قبیلہ گه یاقنلاشدقده،

قبیلہ خلقی ولیدنی الوغلاب قارشو سینہ. آطلر غه منب استقبالغه

چقدیلر. ولید ایله بو قبیلہ آراسنده بر قان سببلی جاهلیتدن قالغان

دشمانلق بولغانلقدن، ولید بو دویچیلگنی کور گاج اوزینه یمان

قصد ایله چققانلر دیب گمان ایدوب همان کیرو بورولوب

رسول الله حضورینه قایتوب: بنی المصطلق مرتد اولغانلر،

قارشومه سلاح ايله چقدیلر، زکات بیر و دن باش تار تدیلر - دیدی.
 بونی ایشکاج بنی المصطلق اوستینه عسکر کوندررگه حاضرلنرگه
 کرسلدی. شول آراده آیه مذکوره نازل اولدی. بر روایت گه
 کوره: ولید بن عقبه بنی المصطلق یانندن قایتوب بو روشده
 حکایت ایشکاج رسول الله علیه السلام حضرتلری خالد بن ولید
 حضرتلری عسکر ايله بنی المصطلق غه کوندردی، خالد گه: عسکر نی
 یاشرن دوتوب تونله ايله بنی المصطلق نك یورتلرینه واروب
 حاللرن تیکشررگه، اسلام احکامینی رعایه ایتکانلرن کورسه
 زکاتلرن آلورغه، یوقسه مرتدلر حقنده غی معامله نی اجرا ایدرگه
 بیوردی. خالد حضرتلری رسول الله علیه السلام نك امری اوزرینه
 حرکت ایدوب، آخشام وقتنده بنی المصطلق یوردینه ایرشدیلر،
 عسکر بر اورنده یاشرندی. اوزی قیلهنك حاللرن تفتیش ایتدی.
 آخشام ویستو اذانلری ایشتدی. باشقه حاللرن ده تیکشردی، اسلام غه
 خلاف بر حال کورمدی. صوگره زکاتلرن آلوب عودت قیلدی.
 رسول الله علیه السلام حضرتلرینه واقعه نی، کوردیکی حاللرنی
 عرض قیلدی شول وقتده اوشبو آیه کریمه نازل اولدی.

تذیل: محدثین وفقها اصطلاحنده خبر اوچ تورلی: خبر
 واحد، خبر مشهور یا که مستفیض، خبر متواتر. خبر واحد دیب
 تواتر - کوبچیلک - درجه سینه ایرشمگان خبر گه ایتوله در. بو
 اعتباردن خبر مشهور ايله خبر واحد آراسنده فرق یوق بولار
 آراسنده فرق شهرت درجه سینه ایرشو، ایرشماوددر. خبر واحد
 اعتقادیاتده دلیل اولمی. عبادات و معاملاتده دلیل اولدر، بلکه
 بتون معاملات شوشی خبر واحد گه - نصاب شهادت گه - بنا
 ایدله در. خبر واحد ظن غالبی، خبر مشهور علم طمانینه نی - کوکل
 قرارلردای علمنی - خبر متواتر علم یقیننی افاده قیلدر.

عقايد كىتابلىرىدا: خىبر صادق - علم قىسمى غە سەبب اولان خىبر - ايكى تۈرلى: بىرى خىبر رىسول، ايكنچىسى خىبر متواتىر - يالغانغا اتفاقلرىنى عقل مەمكىن كورمىگان كوپ كىشىلارنىڭ خىبرى - دىيە بىيان ايدىلمىش. آية كرىمەدە ذكر ايدىلگان خىبر بىر كىشىنىڭ خىبرى اولوب، بو كىشى فاسق ياكە مستور اولسە، آية مذكوره حكمنچە بو خىبرنى تفتيش ايتماي قبول قىلمق درست اولمىدر. عبادتكە دائىر بعض مسئلهلردە مثلاً رمضان باشىن اثباتدە عدل اولغان بىر كىشىنىڭ خىبرىنى فقها مقبول دىمىشلەر. بو خصوصدە تىلغرام تىلېفون آرقلى وىرلىگان خىبرلەر، خىبر وىروچى عدل مسلمان اولغاندە، مقبول اولسە كوك بو سوز آي مسئله سىندە شايد تفصيل ايدىلور.

محمد نجيب توتتارى.

حدیث.

(۳۳) أَكْثَرُ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْبَوْلِ. رواه احمد فى مسنده
وابن ماجه والحاكم فى مستدركه عن ابى هريرة وقالوا صحيح.
بعض روايتلردە: «استنزهوا عن البول فان عامة عذاب القبر منه»
عبارسى بىرلە وارد بولغان.

ترجمە: قىبر عذابىنىڭ كوبراگى بول (سىدىك) سىبلىدر.
ايضاح: شريعة اسلاميەدە سىدىك، تيزەك، قان كىي نرسەلەر
نجس وخيىت اعتبار ايدىلمىشلردىر. موندای نرسەلەر عفوئتكە سەبب
بولدىقلىرىدىن، تىندە و كىومدە قالولارى ضرورى مادەلرنىڭ تىكونىنە
وتورلى و سوسەلرنىڭ حصولىنە مفضى بولالار. شونلىقەن بونلر
سەببلى مسلمان بىندەنىڭ قلىبىنە تشوئيش، عبادتىنە قصور كلكمك يولى
آچولا و آخرتىڭ باش منزلندە اوك بو بابدەغى مساهلە سىنىڭ زىيانىنى

كوره باشلامق احتمالى توغادر تيزهك، قان كېى محسوس شاقشيلاردن هر كم اوز طبعه سليهسى بر له ده ساقلانا؛ تىنى، كيو مېنى آنلاردن ساقلاي؛ بناء عليه آنلار غه بويالو آز وسيرهك بولور. ولكن سيدك شاقشيسى كوب آدمى بليجوراته، بيك آز كمسنه گنه آنى اعتبارينه آلوب ساقلانا آلا؛ شونلقدن عذاب قبرنك كو براگى آنك سببلى بولمقى بيك ممكن بولادر. پس هر قاىو مسلمان اوزىنى پاك يور تور گه، سيدك كېى نجسلردن تىنى و كيو مېنى ساقلار غه تيو شدر. استبر او قتلر نده ده شو نداى نجاستنى تىنىه آلماينچه تاش، چوپريك كېى نرسه لر بر له استنجا ايتوب صو گره صو بر له پاكلنمك تيو شدر.

(۳۴) اكرم الناس عند الله اتقاهم. رواه الشيخان عن أبي هريرة

رضى الله عنه.

ترجمه: آدملرنك الله حضورنده ايك حرمتلىسى اللهدن

ساقلانغو چيراغى در.

ايضاح: علم، بايلىق، جاه (درجه)، الوغ نسل و نسب كېى اشلرنى انسانلر اوز آرا بر نوع فضيلت ساناسه لارده، بو حاللر اوزلر يگنه چن فضيلت، چن آرتلق بولا آلمايلار. حقيقى آرتلق الله تعالى نك رضا سینه موافق روشده بولمق و آنك قارشنده قدرلى و حرمتلى بولمقدر. بو الوغ مرتبه ايسه شريعة اسلاميه نك آچق بيان ايتوينه كوره فقط «اتقاء» «تقوى» ديو تعبير ايندله تورغان اللهدن قورقو و آندن ساقلانو و آنى طغلاو، امر و نهيلرينه اطاعت ايتو صفقى بر له گنه بولادر. الله تعالى بو مسئلهنى بيان فيلوب ايتيه: «يا أيها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى و جعلناكم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عند الله اتقاكم» (الحجرات). معناسى: اى آدملر! بز سزلىرى اير و خانوندن ياراتدق و بربر گز ايله تانوشمق گز ايچون سزلىرى

تورلى تارماق و قىيلەلەرگە آیوردق . اللە قار شندە ايك حرمىلى بولغانگز ايك متقى بولغانگزدر .

اشبو آية كريمەدن آكلاندرکه : نسل نسلرنىڭ تورلى تورلى بولمىقى آدملىرنىڭ بىر بىرى ايله ماقتانشمقلىرى اىچون دگل ، بلكە اوز آرا تانوشو و بلىشولرى اىچون بولوب ، نىسبىنىڭ شريفلىگى و آتا بابالارنىڭ يىخشىلىغى بىر لە هيچ كىمنىڭ مدح و فضىلىتكە حق و صلاحىتى يوقدر . بلكە ھەر كىمنىڭ چن آدم بولووى ، اللە قار شندە باشقەلاردىن ممتاز بولووى اىچون متقى بولمىقى شرطدر .

عرب تىلىدە كۆپ لفظلار بار درکه بىر گنە سوز بىر لە تور جمە قىلوب مقصود معنالرىنى آكلاتوب بولمىدر . آنداي لفظلار غالبا بتون فضائلنى ، بار چە ماقتاولى اشلىرىنى ، كوركام خىلقلىرىنى جىغان سوزلار بولالار . شول جملەدن بو اورىندە غى « اتقاء » و شول بابدىن اسم بولغان « تقوى » كىلمەلرىدر . اتقاء لغتدە « ساقلانمىق » معناسىدە بولوب ، مقصود معناسى : اللەنىڭ غضبىدىن قورقوب بىورغان اشلىرىنى اشلەمك ، طىغان فعللردىن طىولمىق ؛ بتون اشلىرىندە ، حر كىلرندە ، معاملەلرندە اللەنى ايسدە توتوب آنىڭ رضاسىنە موافق روشدە بولور غە طر شىمقدىن عبارتدر . مونە اشبو بيان ايدىلگان اتقاء كىمدە بولسە - اوزى فقير و مسكىن بولسەدە - شول كىشى اللە حضورىندە باشقە آدملىردىن حرمىلىرىك بولادىر .

بىر كىشىنىڭ اللە قار شندە باشقە كىشىلەرگە قاراغاندە حرمىلى بولووى فقط تقوى صىقى بىر لە گنە ايدىكى حقتدە كۆپ حدىثلار وار د بولغان . شول جملەدن بىر نىچە سىنى بو اورىندە نقل ايتەمز :

(۱) امام بخارى ابو ھىريرە رضى اللە عنە آرقىلى روايت ايتە : رسول اللە صلى اللە عليه وسلم دن « آدملىرنىڭ قايسى حرمىلىرىك ؟ » دىب صور ادقلارىندە : « ايك متقى آدم اللە قار شندە ايك حرمىلى كىشىدر »

ديدى. «بزنگ صور اغانمز بو تو گل ایدی» دیدیلر. رسول الله
 آلايسه آدمزنگ حرمتلیسی، پیغمبر اوغلی پیغمبر حضرت یوسف در
 دیدی. «بزنگ صور اغانمز بوده تو گل ایدی» دیدکلرنده رسول الله
 صلی الله علیه وسلم: «آلايسه عرب خلقینگ ايك شریف و حرمتلیسی
 کم؟ ديب صوری تور غانمز در. جاهلیت زمانده یخششی بولغانلار کز
 اگر دینی درست آگلاسه لار - اسلامدهده یخشیلار کز در» دیدی.
 (۲) امام مسلم ابو هریره رضی الله عنه آر قیلی رسول الله صلی الله
 علیه وسلم ننگ بو سوزینی روایت قیلادر: الله تعالی سزنگ طشقی
 صورتلر کز گه و ماللر کز غه قارامی، بلکه کو کللر کز گه و عمللر کز گه
 قاریدر.

(۳) امام طبرانی ننگ حیب بن خراش رضی الله عنه آر قیلی روایتنده
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتکان: «مسلمانلار بر برسینگ
 قرنداشلریدر. آرالارنده آرتقلق یوق مگر تقوی برله گنه».

(۳۵) تصدقوا فان الصدقة فکماکم من النار.

رواه الطبرانی فی الاوسط و ابونعیم عن انس رضی الله عنه.
 ترجمه: صدقه ویرگز، چونکه صدقه اوت عذابندن
 قوتولمق کز غه سبب در.

ایضاح: صدقه ویرمک یعنی مالدن بر مقدار الوش چغاروب
 فقیر و محتاجلر غه یاردم ایتمک هم انسانیت هم اسلامیت نقطه
 نظرلرندن مرغوب، مستحسن حتی اورنی برله واجب عملدر. الله
 تعالی اوشبو عالم ننگ انتظامی ایچون انسانلر ننگ بارچه سینیده بر در جاده
 قیلمای، عقل، فکر، کوچ، بایلق و فقیرلک کبی حاللرده متفاوت خلق
 ایتکان. شویلهکه بر آدم اوزینگ عقلی برله بتون دنیانی حیران
 قالدرو رلق نرسه لر اختراع ایتدیکی حالده ایکنچی برسینگ عادی گنه
 بر نرسه یاصار غه فکری یتمی؛ برکشینگ مالی مگلر، میلیونلار برله

حسابلاندىغى حالده، مۇنچە خالق اوزلارنى طويدىرودن عاجز بولوب يورەكدهلردىر. بو حال دنيا ياراتقاندىن بيرلى شولاي بولغان وھمان شولاي بولاچاق در.

انسان جەمئىيەتنىڭ كو بچىلگن تشكىل ايتكان فقيرلار، محتاجلار، كسپدىن عاجزلارنىڭ صنوق كوكلارنى يوقاتو، معيشتلرنى تامين قىلو ايچون شريعتەزده گوزل تدبير تعين ايدلمشدر كه معلوم مقدار بايلغى بولغان آدمگە مالندن بيلگولى بر مقدارده الوش چغاروب فقيرلرگە، مسكينلرگە و باشقە شرعى مصرفلرگە بيرمكى واجب ايدلمشدر. بو بيرونى شريعتە زكات ديوله در. شريعتە بيان ايتلگان مقدارده مالغە مالك آدملرگە اوشبو زكاتنى بوردە تخلفسىز كامل روشده ادا ايتمك فرضدر. زكات تيوشلى روشچە ادا ايتلسە فقير و محتاجلرنىڭ حاللرى بر قدر تامين ايدلگان بولادر. لکن بونىڭ بر له گنەده قناعت ايدلمىچە آنلارغە يندەده كو برك ياردم ايتمك ايچون اسلام شريعتە زكاتدن باشقەده فرض، واجب بولماغان صدقەلر مشروع بولمشدر. بونداى صدقەلرنىڭ هيچ معين چيگى يوق، وقتى دە يوق، بو صدقەلر ايچون كوب بايلقده حاجت دگل. شونىڭ ايله بر گە بونداى صدقەلر برابرندە، گرچه آز بولسەلارده، غايت الوغ ثوابلر و عدە قىلنمشدر. رسول الله صلى الله عليه وسلم بر طرفدن كسبكە قادر آدملرنى - نى در جەده فقير بولسالارده - صدقە صوراماسقە بلکہ نيچكده بولسە بر ر اش نابارغە، اشلب، كسب قىلوب كون كورر گە قز قدر او ايكنچى طرفدن ده كون كور مشلرى يخشى، باى كشىلرنى فقير و محتاجلرغە خصوصاً كسپدىن عاجز بولغانلرغە ياردم ايتەر گە، آنلارنى قز غانورغە ديملى ايدى. اگرده رسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ بو حقنەغى تعليماتى، ترغيب و تحريضلرى بو ينيچە عمل ايتلسە هيئت اجتماعيە من بايتاق اصلاح

ایتلور، بايلار و فقيرلر آراسنده اول قدر كوب تفاوت قالماس ایدی.

صدقهده ينه بر الوغ حکمت باردر: انسان مال تابار ایچون آزمی کوبمی مشقت چيگار گه، زحمت تارتور غه مجبور بولا؛ مک بلا و مشقت صوکنده، ما کلاي تيرلرینی آغروب تابولغان مال هر کم ایچون سويکلی و عزیز بولا. اوزک ایچون بيک قيمتلی و قدرلی بولغان نرسهنی باشقه لار غه ويرر گه نفس بيگوك راضی بولوب بتمی، اوزینه آلوب قالور غه تلی. ايندی نفس نك قارشى توشوینه قارامیچه ایدگو اشلر قیلنسه، صدقه ویرلسه، نفس برله جهاد قیلغان و یخشلیق دشمانی چيگلگان بولادر. تهذيب اخلاق و تربیه نفس بایندهده مذکور روشحه صدقه نك الوغ تاثیر بولادر.

صدقه حقنده وارد بولغان حدیثلردن ينه بر ایکیسینی کو چوره مز .
 (۱) امام مسلم ابوهریره رضی الله عنه آر قیلی روایت ایته :
 رسول الله صلی الله علیه وسلم گه بر کشی کیلوب، «یا رسول الله! صدقه نك قایوسی الوغراق؟» دیب صورادی. رسول الله جوابنده :
 صاغ و سلامت، مال جانلی همده فقیرلکدن قورقغان و بایلق حاصل ایتەر گه تله گان حالگده صدقه ویرمکک ایک فضلیتی صدقهدر. فرصتگنی اوتکار میچه صدقه ویر! جانک بوغاز یگه ایرشکاندن صولک: بو نرسه م فلانغه، تگی نرسه م تگانگه بولسون» دیمکگدن فائده بولماس، چونکه اول وقت مالک، سینک اراده گدن باشقهده «فلان» غه بولور» دیدی.

(۲) ينه امام مسلم عبدالله بن عمر رضی الله عنهما آر قیلی کو چوره :
 رسول الله صلی الله علیه وسلم منبرده، صدقه ویر و همده فقیر بولوبده صور اودن صاقلانو حقنده سويله ب، یوقارغی (ویره تورغان) قول - توبانگی (آلا تورغان) قوالدن خیر لیرک» دیدی.

(۳) ابن ماجه ابوهریره رضی الله عنه آر قیلی اشبو مضمونده

حديث روايت ايتته: «بر آدم حلال مالدين - الله حلالني گنه قبول ايتته - صدقه ويزسه الله تعالى آني خوش كور وب قبول ايتته، وصدقهي سي ني در جاده آز بولساده تريبه قيلوب آرتدرا، حتى اولده آز غنه بولغان صدقه تاغندن ده زور بولادر» .

(۴) صدقة المرء المسلم تزيد في العمر وتمنع ميتة السوء ويذهب بها الله الفخر والكبر. رواه ابو بكر بن مقسم عن عمر وبن عوف.

معناسي: مسلمان آدم نك صدقه سي عمر ني آرتدرا، يمان روشلي اولمدن ساقلاي و الله تعالى صدقه سبيلي كو كلدن ماقتانو و تكبر لك كبي يمان خلقلر ني يبار .

باب الفتوى

استرلي تاماق. عارف حضرتنك سؤالي :

۳ نچي عدد مجله ده طوي و قتلرنده غنا و موز يقه لر استعمالينك مباح بلكه سنت بولوينه دائر حديث شريفلر يازلغان. درست بو حديثلر بار. لكن اخلاق كتابلرنده و شولار دن كور وب بتون ملالرمز تلنده دائم ذكر ايتوله تورغان (استماع الملاهي حرام والجلوس عليها فسق والتلذذ بها كفر) حقنده برسوزده يازمغانسز. حالبوكه بو حديث باشقه حديثلرنك حكمن بتونلاي يوغالته در. چونكه بونك عبارهي حرمتده حتى كفرده بيك صريحدر. اما ثبوت حقنده سوزده ايتته الميمز. قولمز ده غي بخاري مشكات كبي حديث كتابلرنده بو سوز كورنمي، اوتنه مز اوشبو استماع الملاهي الخ حقنده مفصل ياز و كزني خبر واحد مي، مشهور مي، ثلله برده اصلي يوقمي؟

مع الاحترام محمد عارف بن ملا بختگري .

جواب

سؤال ايدلگان حديثنك معناسى . فقهانك بو مسئله ده گى نظرلار ينك خلاصهسى
موزيقه لى ، موزيقه سوز غنالرده ، اصحاب وتابعين وسائر علمانك نظرلارى ،
غنانك درست اولمديغى حقه ده دليللر ، درستلىگى حقه ده غى دليللر ، مسئله نك
خلاصهسى ، اوشبو مبحثلر ايك معتبر مأخذلردن انتخاب ايدلوب ، مقاله نك
اخيرنده كتابلرنك اسملرى آيتولدى .

فقه و اخلاق كتابلرنده ذكر ايدلگان بو حديثنك اصلن
معتبر حديث كتابلرندن از لهب تابا آلمادق . موضوعاتكده دائر مالا
على القارينك موضوعات كبرى سنده ، سيوطينك اللئالى المصنوعه سنده ده
بوسوز كورنمهدى . حديث صحيح مى ياكه موضوع مى بيلمك (١) .
مگر ملاهينك او يونلر غنه اولمديغن ، بلكه ملاهى اصلنده هر بر
خير عمللردن محروم قيلغان نرسه لر ، مثلاً دين دنيا غه فائدهسى اولمغان
مالا يعنى سوزلر ، فائده سز كتابلر ، فائده سز درسلر وعظملر جملهسى
ملاهى اولديغن ، دين دنيا غه فائده لى ياكه ضرر سز نرسه لر ملاهى
اولمغان خاطرده دوتار غه ، او يونلر غه ده بو جهتدن نظر قيلور غه
تيوشليدر .

حديث مذکور شرحنده الشيخ عبدالغنى النابلسى طريقه محمدية
شرحنده بويله تفصيل ايدهدر : (استماع الملاهى) وهى الترنم باشعار
الفسقة واصوات الدفوف والمزامير فى مجالس الخمر ورقص القينات
الداعى الى الزنا او اللواط . لامطلق استعمال الترنم بالآلات اللهو
مجردا عن جميع ذلك فى الظاهر والباطن فانه مباح كما بينته فى رسالتي
ايضاح الدلالات فى سماع الآلات . وجميع ماورد فى كلام الفقهاء من
الملاهى واللهو والغناء فالمراد ما ذكرنا مما هو مقترن بالمحرمات فى
الظاهر والباطن لا الخالى من جميع ذلك . (قال قاضيخان روى عن النبي
عليه السلام انه قال استماع الملاهى معصية) اذا كانت بالوصف الذى

[١] فتح القديرده بو حديث صدر شهيدنك «الواقعات» اسملى كتابندن
نقل ايدلوب ، باشقه كتابلر غه شوندىن تارالوينه اشاره قيلنمش .

ذکرناه و الافان مطلق اللهو مباح بدلیل قوله عليه السلام: اللهواو العبوا
فانی اکره ان یری فی دینکم غلظة. اخرجه السيوطی فی الجامع الصغير
بر من البيهقي عن المطالب بن عبد الله (والجائوس عليها فسق) لما في ذلك
من الرضاء بالمنكر (والتلذذ بها) ای الملاهی بحيث غفل عن حرمتها
باللذة فی معاطاتها و فعل ما یقترن بها من شرب الخمر والزنا واستحلاء
رقص القینات فحکم خاطرہ باستحلالها من كثرة استحلاءها (کفر) بالله
تعالی. وان لم تصل به اللذة بذلك الى حد الاستحلال كان الکفر بمعنی
کفران النعمة. الخ (*).

ایمدی بو بیانغه کوره حدیث مذکورنک مفادی: اویون
تاوشلارینی تگلامق، باشقه حرام نرسه لر قاتش بولغاندهغه گناه
و حرام اولوب، حرام نرسه لر قاتشهغانده قوری اویون تاوشلارن
تگلاو حرام دگل - دیمک اولور. حدیثنک بوروشده تفصیلی ذکر
ایدله چک حدیث صحیح لرغه تماما موافق اولدقندن، درست معناسی
بو اولورغه تیوش، هم شولای اولمق ضروریده. یوقسه بر دقیدسز
نیسز، مطلق اهو حرام دینگان معناده اولسه دنیا ترکاگیده حرام
بولوی لازم اولور. چونکه (انما الحیوة الدنیا لعب ولهو) آیه
کریمه سی دنیانک اوزی لهو اولدیغن آچق بیلدره در. ایمدی حدیث
مذکورنک معناسی بوروشده اولغاج، استماع الملاهی نک مطلق حرام
اولمقینه بو حدیث ایله استدلال درست اولمیدر.

(* مآلا ترجمه سی: ملاهی - قزلار، اچکیلک لر اولان مجلسلرده گی موزیقه
وادبسنز جرلر نک تاوشلریدر بوروشده اولمغان بالغوز موزیقه تاوشلری
ملاهی اولمیدر. فقهانک بیان ایتدکلری ملاهیدن مرادده بودر. یعنی حراملر
قاتشقان ملاهی در. حدیثده گی «ملاهینی تگلامق گناه» دیمکدن ینه شوشی خاص
ملاهی مراد اولادر. یوقسه مطلق ملاهینک مباحلگینه: «لهو لعب قیلغز،
دینغزده قاتلیق کورونی سویمین» مضموننده اولان حدیث شریف دلالت
ایددر. حدیثده گی (ملاهی مجلسنده اولطرمق حرام) دیمکدن ینه شول ذکر -

فقھانك بو مسئله ده گي نظر و بيان لرن دن اوشبو نرسه لر آكلانادر .
استماع الملاهي - اويون ، جر تاوشلارن تگلامق - درست نيت
ايله ، مثلا كوكلني راحتله ندر وب خير عملر گه درد وشوق قوزغاتور
ايچون بولغانده ، مستحب (۱) ؛ بوزوق نيت ايله - فسق غه بساعت
اولور داي حالتده - اولغانده حرام اولادر . هيچ برتور لي نيت
اولمغانده مباح حالتيجه قالادر . ينه ملاهي يالغوز غناء بولسه - جر
جرلاو كبي - موندی تاوشلارني تگلاو درستلگنده جمهور علما
قاشنده اختلاف يوق . موزيكلر ايله اولغانده بودخی بيرام ، طوی
كبي وقتلرده درست بلکه مندوب . مگر موندی مجله بلرده ايسرتكچ ،
يكت و قزلرنك رقص - يولري كبي شرعا حرام اولغان اشلر
بولمغانده . موندی اشلر قاتشقانده حرام بولادر . بيرام ، طوی لر غه
باشقه وقتلرده موزيكلر اويماو ، تگلاونك درستلگي خلافي . فقھانك
كوبره گي مذکور شرطلر عايله قيلنغانده بو وقتلرده درستكور مشلر
ايمدی مسئله ايكي تورلي بولادر : برسي يالغوز (موزيكلر دن
باشقه) غناء (جرلار جرلامق) . ايكنچي سي موزيكلر ايله غناء .
مسئله نك برنجي صورتي (غنا و سماعني) جمهور علما درست
ديگانلر . غزالينك بو صورت بالاتفاق درست ديدكيني ، «الامتاع» صاحبي
نقل ايدهدر . غنا و سماع درستلگنده ابن طاهر اصحاب و تابعينك ،
ابن قتيبه اهل مدينه نك اجماعلريني نقل ايتكانلر . ماوردی : يلنك
— ايدلگان ملاهي مراد اولور . (موندی مجلسلردن لذتلك كفر) ديمك
اگر موندی حراملر قاتشقان مجلسلردن لذتله نو حراملغندن بتونلاي غفلت
ايدوب حلال گه صايق درجه سینه ايرشسه كفر اولاديمكدر . حلال گه صايو
درجه سینه يتمسه كفر ، كفران نعمت معناسنده اولور .
(۱) روحاني خستلر گه ، قايغولي كمسه لر گه اويون تاوشلرينك شفاسي
تجربه ايدلكدن ، موندی كشيبلر گه اويون تاوشلارن تگلامق واجب
ديوچيلرده بار .

عبادت و ذکر ایله مشغول اولنغان وقتلرده اهل حجاز غنانی درست
 کورمشلر - دیهدر. یونس بن عبدالاعلی: اهل مدینه نك سماعنی درست
 کورولرینی امام شافعیدن صورادقمده: اهل حجازدن سماعنی مکروه
 کور و چینی بلمیم دیب جواب و یردی؛ دیمش. ابن النحوی «العمدة» ده:
 غنا و سماع اصحاب کرامدن بر جماعه دن نقل قیلندی. درستلگی
 اصحاب و تابعین دن اوشبو ذوات کرامدن روایت قیلونادر: ابن
 عبدالبر و باشقه لر حضرت عمر دن؛ الیمان صاحبی، و ماوردی،
 و یافعی حضرت عثمان دن؛ ابن ابی شیبہ حضرت عبدالرحمن بن
 عوف دن؛ بیهقی حضرت ابو عبیده ابن الجراح دن؛ ابن قتیبہ حضرت
 سعد بن ابی وقاص دن؛ بیهقی ابو مسعود الانصاری، بلال، عبدالله
 ابن الارقم، اسامة بن زید حضرتلر نندن؛ بخاری حضرت ضمروه دن؛
 ابن طاهر حضرت ابن عمر دن؛ ابو نعیم حضرت براء بن مالک دن،
 ابن عبدالبر و باشقه لر حضرت عبدالله بن جعفر دن؛ ابو طالب
 المکی حضرت عبدالله بن الزبیر دن؛ ابو الفرج الاصبهانی حضرت
 حساندن؛ زبیر بن بکار حضرت ابن عمرو دن؛ ابن قتیبہ حضرت
 قرظہ بن کعب دن؛ الاغانی صاحبی: رباح، و خوات بن جبر حضرتلر نندن؛
 ابو طالب المکی حضرت مغیره بن شعبه دن؛ وردی حضرت عمرو
 ابن العاص دن؛ بخاری و غیریلر حضرت عائشه و ربیع دن نقل
 و روایت ایتکانلر.

تابعین دن سماعنی درست کور و چیلر: سعید بن المسیب، سالم
 ابن عمرو، خارجه بن زید، شریح القاضی، سعید بن جبیر، عامر
 الشعبی، عبدالله بن ابی عتیق، عطاء بن ابی رباح، محمد بن شهاب
 الزهری، عمر بن عبدالعزیز، قاضی المدینه سعید بن ابراهیم الزهری
 لردر. بونلار غه ایار و چیلر نك حسابی یوق. بو جمله دن ایمة اربعه،
 ابن عینه، جهور شافعیه نی سانامشلر.

ابن النحوي سوزي مونده تمام اولدى، درست ديو چيلردن
بعضلرى كراھتى ايله قائل اولغانلار. ماوردى: امام مالك، امام ابو حنيفه،
امام شافعى مكر وه كور مشلر، ديه در.

ادفوى «الامتع فى حكم السماع» نام كتابنده: امام ابو حنيفه وامام
احمددن حراملغينه نص يوق، سماعلرى نقل ايدله در «ديمش قشيري،
استاذ ابو منصور، غزالى، ابن عبدالسلام، سهروردى، ابن دقيق
العيد، و صوفيه دن بر طائفه (بو جمله دن ابو طالب المكى نقلنچه
جيد): سماع كوكللر نى نچكار توب الله تعالى گه شوقنى آرندر دقندن
مستحب ديمشلر. ابن حزم بو سوز گه قرار ويرمش. علمانك
كوبره گى مباحلگى ايله قائل اولغانلار. حنيفه دن البدائع صاحبى
مباحلگينه جزم قيلد يغنى مذكور ادفوى نقل ايددر. شمس الائمة
السرخسنى نك يته مباح ديدكىنى هدايه صاحبى نقل ايتمش.

الاماع صاحبى: دف ايله غنانك درستلگى حقنده وارد اولان
حديثلر مشهور در جه سينه اير شدكدن، بو كا انكار قيلو چى فاسق
اولور؛ ديمش.

قور اللى غنالر حقنده استاذ ابو منصور بغدادى: عبدالله بن
جعفر حضرتلرى بو غناده ضرر كورمى، جاريه لر ينه بو روشد
غنائه رخصت قىلدر ايدى. بو حال حضرت على زماننده اولدى؛
ديه در.

العقد الفريد صاحبى: ابن جعفر حضرتلر ينيك ياننده قور ايلي
جاريه اولطر غانى حالده ابن عمر حضرتلرى كيلوب كردكده حضرت
ابن جعفر: مونده ضرر وارمى؟ ديه صور اذقده ابن عمر حضرتلرى:
ضرر يوق ديدى؛ ديه نقل قيلمش. استاذ ابو منصور: قاضى شريح،
سعيد بن المسيب، عطا بن ابى رباح، زهرى، شعبى حضرتلرندن
درست ديدكلر يني نقل ايددر. ماوردى: معاويه، عمرو بن العاص

حضرتلار ينىڭ يىنە سماعلار يىنى نىقل ايتىمشىدۇر. ابو الفرج اصبهانى: حسان
 حضرتلار ينىڭ غزەنك شىعرلەردىن بىر شىعر يىنى غناء مەزھەردىن (قورايلى
 غنادىن) تىگلا دىقنى نىقل قىلەدۇر. عمر بن عبدالعزىز حضرتلار ينىڭ خلىفە
 بولۇدىن ئىلك جارىلەردىن سماعى نىقل ايدىلمىش. ابن سماعىن طائوسدىن،
 حافظ ابن قتيبة قاضى مەدىنە سەئىد بن ابراهيم زەھرىدىن، حافظ ابو
 يعلى مەفتى مەدىنە عبدالعزىز بن ماجشون حضرتلەردىن سماعىنى دىرست
 كوردىلار يىنى نىقل ايتىكانلار. امام مالك مەزھەبىدە سماعنىڭ دىرستلىكىنى
 رويانى، قىفال واسطەسىلە رىوايت ايدەدۇر. استاذ ابو منصور، فورانى
 يىنە بويىلە رىوايت ايتىمشىلار. ابو طالب مەكى قوت القلوبدە: مشهور
 مەحدثلەردىن مەھال بن عمرونىڭ خانەسەندە شەبە حضرتلار ينىڭ طنبور
 (قىللى اويون) تىگلا دىقنى نىقل قىلەدۇر. ابن طاھىر: عودنىڭ (قوراي بولسە
 كراك، نى بولسەدە بىر تورلى موسىقىدە) دىرستلىكىدە اهل مەدىنە
 قاشىندە خىلاف يوق» دىمىش. ابن النھوى يىنە بويى دىلەدۇر. ادفوى
 ابراهيم بن سەئىدنىڭ عودنى سماعىدە خىتلاف يوق دىدۇر. مەككە
 ابراهيم ايسە خىدەت رايلىرىنىڭ ايكى مەتبەئەلەردىن، بىتون مەحدثلەر
 قاشىندە رىوايتى مەقبۇلدۇر. ماوردى عودنىڭ دىرستلىكىنى شافىئەدىن دىخى
 نىقل قىلەدۇر. ابن طاھىر كىتاب السماعدە: ابواسحق الشىرازىنىڭ عودنى
 دىرست كوردىگانىنى، سماعىنى نىقل ايدەدۇر. اسنوى رويانىنىڭ؛ ماوردى،
 ابن النھوى استاذ ابو منصورنىڭ دىرست كوردىلار يىنى نىقل
 ايتىكانلار. ادفوى: شىخ عز الدين بن عبدالسلامنىڭ، شىخ ابوبكر ابن
 العربىنىڭ دىرست كوردىلار يىنى نىقل قىلمىش.

ايمەدى اصحاب و تابعىنەدىن بو قدر ذوات كرام غنا و سماعىنى
 دىرست كوردىلار، واستماعلارنى اشانچىلى نىقللار ايلە ثابت اولغان
 خالىدە، سماع مطلقا حرام دىمەك اوشبو ذوات كرامنى فسقىغە نىسبەت
 بىرر اولدىقندىن بوسوزدىن صاقلانورغە تىوشايدۇر.

مع هذا اسلام ملتندہ مدنییت ترقی تابقان زمانلر ده ، اهل لهو
 کوبایوب افراط درجه گه ایرشدکدن، علماء ز اهدین بوتوغریده
 تشدید ایتمشلر. بوتشدیدلری بوأشنی اعتدالگه قایتارو ایچون
 اورنلی، مصلحتلی اولمش. چونکه وقتنی ملاهیده ضایع ایتمک، البته
 دیانت و مروت دن اولمیدر. بونلارغه تملیدایدوچی صوگنی مصنفلر
 حرمت طرفن آلهه آلوب، سماعنی، مطلقا حرام دیمک درجه سینه
 قدر وارمشلر. معتدل عالملر شول اورته دهغی سوزنی اختیار
 ایتمشلر. آخری بار.

زکات خصوصنده لایحه

محاسن اسلام دن وارکان ایمان دن بری لسان شرعه «زکات»،
 «صدقه» تعیر ایدلگان بیوک احسان وانفاق در. بو زکات نظام
 عالم ایچون بیک مفید، حیات دین و بقاء اسلام ایچون معین، اصناف
 مسلمین آراستنده ارتباط و حسن امتزاج ایچون الوغ مدار، و بناء
 علیه الله سبحانه و تعالی حضرتینه تقرب ایچون مشروع و مسنون
 بولغان الوغ وسیله در.

زکاتده یوقاریده اشارت ایدلدیکی و سائر چیکسز حکمت
 وفائدهلر بولساده، ایک اهمیتلی اش تیوشلی اورنلرینه صرف ایتوده،
 یارقسز اورنلرغه مالنی ضائع ایتماوددر. مونک ایچون الک زکاتنک
 مشروعیتنده گی حکمة شرعیه نی آکلماق و شول بابدهغی اسرار
 شریعتدن، ولو فطرة من البحر قدر اولسون، بلور گه تر شفق
 لازمدر.

متصوفدن (حکماء اسلامدن) امام ابو حامد غزالی و محدث
 دهلوی شاه ولی الله کبی محققارنک بیانلرینه کوره زکاتنک مشروعیتنده
 یکی حکمة عظیمه باردر. بری: ترییه نفس و تهذیب اخلاق؛ ایکنچیسی:

اسلامنىڭ بقاسىنى ۋاھلىنىڭ معاش وحياتلىرىنى ۋاھالارنىڭ الفت وھېتىگە
خىدمەت و منفعەت ايرىشۇر مۇكدر. بو ھەر ايكى ھكىمت، مقصد اقصى
بو لغان اللھنىڭ رضاىىنى ۋ سعادە ابدىيە گە ايرىشۇ اىچون الوغ و سىلە
ۋ توغرى يولدىر .

زكاتنىڭ تربيە ۋ تھذيبكە تاثيرى: مال ھەر كىم اىچون محبوب،
ياش وقارت، الوغ و كوچك، فقير و باي ھمە خلق مالنى سويە، مال
اىچون تورلى مشقتلىر يوكلاي ۋ آنىڭ يولنىڭ صحتىنى ۋ باشقە ايكى
قدرلى نرسەلر ينى فدا ايتە. حتى دوستلار ينىڭ دوستلىرىنى، قىرنداشلار ينىڭ
صلەلر ينى مال يولنىڭ فدا ايتە، ۋ ھەر تورلى مطلوبلر ينى مالنى ۋ سىلە
ايتە ۋ اصوللى روشدە يورسە آنىڭ ايلە ھەر قاىو مقصودىنىڭ دە ايرىشە.
بىر مسلمان (اللھغە اشانغان، آنىڭ ھەر امر و فرمانلر ينى مۇنىڭ
فائىدەسى و حسن عاقىبتى اىچون دىو ائىق بىلگان و بىنا ئىلە حسن
قبول ايلە آنلارنى قبول ايتكان انسان) مەبودى و رزاقى بولغان
اللھنىڭ ھكىمىنى يىرىنىڭ كلتورمىك ۋ آنىڭ رضاىىنى حاصل ايتكىم اىچون
نفسىنىڭ غلبە ايتە ۋ آڭا قھر ايتە، آنىڭ ايتا كىدن اللھنىڭ ايتا كىنى
آلدە توتادە بىك كوب جفا و مشقت بىرلە يوناتكان سىو كلى مالنىڭ
بىر قىسمىنى ملكىدىن چىقارە، قولنىڭ اچقوندىرە، اللھ طرفىدىن كورساتولگان
يخشى اور نلرغە صرف ايتە، بىك كوب محتاج ۋ آبدراو آدملىرىڭ
ھاللىرىنىڭ نظر ايتوب، آنلارنى قىزغانوب حاجتلىرىنى اوتىاي. بو
سايەدە قىلىنىڭ رحمت و شفقت صفتى يوناتە، مالنىڭ ايكى اھمىتى فائىدەسى
ابناء جنسىنىڭ ۋ اخوان دىنىنىڭ رحمت و اعانت و شول يول ايلە اللھنىڭ
رضاسىنىڭ ايرىشۇ ايدىكىنى بىلدۈرە ۋ يخشى آڭلاتە و شول يول ايلە
قھر نفس و ترحم و كرم كىبى كور كام خىلقلىرىنى اوزىنىڭ ملكە ايتار گە
ممكن بولا. زكاتىدىڭى بو فائىدە ۋ ھكىمت چىكىسز الوغ فائىدە و تقويم
ايدە آلماسلىق ھالى ۋ غالى ھكىمدىر .

زكاتنك بقاء اسلام وحيات مسلمين گه وار تباط وافتكە تأثيرى
 آدملرنك بر فرقهسى طبعنده بولغان بخل و امساک اوستاوينه
 اللهنك يار دمنده كسب اصوللرينه، جد و جهدى ايله و اقف و بالفعل
 موفق بولوب مال جمع ايدە آلساده، كو برك گروهي فقر و فاقه
 حالده يشامقدهلردر. آنلردن بعضارينك فقيرلكلرى اقتصاد اصوليني
 رعایه ایتماو، جد و جهدى اولماو و طريق كسبى بيخشی بلماو
 و اوگرانماو كبی اختيارلى كورلنگان فقيرلك بولساده، بايتاقلارنده
 كسبدن عاجزلك و معذوريت سببلى احتیاجده موجوددر.

فقيرنك قايو نوعسى بولساده غالباً اوزينك حيات و معاشى ايچون
 احتیاجده بولادر. كر كنجه صحت و حياتىنى ساقلاي آلمای، غذالرى
 نچار، سکنالرى و كيوملرى او شانداق حفظ و صحت ايچون كافي
 دگل، شونلقدن ققراده امراض و وفياتده كو براك بولا.

حوايج ماديەسى اوتالمگان، حيات حسيه سنده راحت تابماغان
 كمسنه ايك مهم بولغان حيات معنويەسى و تربيه رويەسى ايچون
 غالباً نظر ايتە آلمای؛ اوزينك و عائله سينك تربيه دينيه و حيات
 معنويەسى ايچون بر اشده كوره آلمای و بش اون پارده صرف
 ايتە آلمای. بناء عليه بوقسمده جهالت فوق العاده بولا، دين و اخلاقلرى
 بابتده معرفتلرى قوروغ تقلید، تلدن تلگه ايرشكان خرافات قاتش
 اعتقاد، عمللرى - بولا قاله - غالباً فاسد روشده گنه قالا. بز روشلى
 كشياردە گي دين اسماً و رسماً باقى بولساده حقيقه دين بولماي، چن
 اسلامدن يراق قالا.

بونلرنك بارچه سينه علاوه: هر قايو فقير، باي كشينك دولت
 و ثروتينه قزوغا، بلكه اكثرى آكا حسد ايتە، طبعنده اوزى سيزسه
 سيزماسة كينه و دشمنانلق آسراي. و بو خلقدن دنياده سياسى و اجتماعى
 كوب تورلى فتنه لر توغا، نظام عالم گه زيان كله، بايلار برله فقيرلر

آراسىندە الوغ عداوت وفتنە چىقا. حتى بو تورلى فتنە و عداوتارنى جنس وحدتى و دىن ارتباطى دە باسا آلماي. الوغ حكومت و دولتلار دە مونك اساسىنى قوروتە آلمايلا و بتونلاي بتورە آلمايلا.

مونه، الله تعالى كمال رحمتىدن و حسن تدبير و حكمتىدن هر بايغە قسماً فقيرنى شريك حكمنده ايتكان، مالينك بر قسىمنى فقرا گروھىنە يل ساين بيرونى و آنلرنك فائدهسىنە صرف ايتونى لازم ايتكان. و شول قسىمنى فقرانك اغنياء قوللارندىغى حقلرى حسابلاغان. حتى حكومە اسلاميهنك آنلردن كوچ و جبر برلە آلوب تيوشلى مصر فلرينە صرف ايتونى تيوشلى كورگان. تاكم بو قسم مال ايله فقيرلر مادى حاجتلىرىنى بر درجه يتوشدورلر، ياكە يتوشدورودە بولوشلق كوررلر.

دىنى و معنوى حياتلارندە كذلك بو مال ايله استفادە ايدورلر، آنلرنك اوقو، دىن تانو و آنك بو ينيچە عمل قىلوكى مقدس حاجتلىرىندە تيوشلى - مكتب، كتاب، خلفه، مسجد، امام، مؤذن كى - اسبابلىرىنى يوناتورلر. مونه شول يول ايله حفظدىن و بقاء اسلام بابندە زكات برلە خدمت ايدلور. امور اقتصاديهده قصورلرى سببى بالذات ارزلىرى مقتدر بولماسالار اغنياء آنلرنك مذكور حوايجلىرى ايچون وكيلى حكمنده اولهراق، آنلرنك حصه مذكورلرندىن صرف ايدر و آنلرنك ايك بيوك حياتلىرى ايچون ياردم ايدر.

وهم مالنك بر قسىمنى فقرانك دىنى و دىناوى حاجتلىرىندە صرف ايتمك برلە آنلرنك قلبلىرىنى بر درجه اغنياء طرفلرينە جلب و آنلرنك دوستلقلارينه ميل ايتدورلور. و شول واسطه ايله اغنيا برلە فقرا آراسىندە بيوك ارتباط و قوتلى مناسبت حاصل بولور. حتى فقرا اغنياء ايچون - دگل عداوت و حسد ايتو - خير خواه و دعاچى بولورلار و آنلرنك هر تورلى فائدهلىرى ايچون خدمت و معونتە بولورلار.

اسلام اشبو يول ايله اوزينك مختلف اعضاسى آراسنده الفت
 و محبتنى نغو تا، عداوت و حسدكه ايك قوتلى باعث بولغان غنا و فقر
 كى اختلاف احوالى تاثير سز قالدروب بالعكس شدة ارتباطلرينه
 سبب قىلا، بر برندن استفاده گه يارده چى ايتنه، فسبحان المدبر الحكيم.
 ما بعدى بار، ملا عالمجان البارودى.

وعظ، خطبه

بر آيت ياكه حديثنى شرح و تفسير ايدوب آ گانعلقى مسئله لرنى،
 تگلاو چيلرغه آگلانوردای آچق ايتوب سويله ننگان نصيحتلر گه
 وعظ ديوله در. خطبه خطابت ايسه: كو گلده ترتيب قیلنغان بر ياكه بر نيچه
 شرعى ياكه ادبى ياكه اجتماعى مسئله لرنى تلدن سويله مك دن
 عبار تدر.

عصر سعادتده و آندن صو ك اسلامنك اولگى عصرلر نده
 وعظلر خطبه روشنده سويله نر ايدى. رسول الله عليه الصلاة والسلام
 حضرتلرى و خلفاء راشدین رضی الله عنهم حضراتى دینی و ادبى
 و اجتماعى مسئله لرنى سويله ر گه بولدقلرنده منبر گه چغوب آياق
 اوزره طوروب بيان قیلورلر ايدى. نماز صو گلر نده جماعت ك
 قارشى اولطرغان حالده سويله ر ايدیلر.

اسلاملردن آلدقلى علوم و معارف بر كه سننده بو كون فوق
 العاده ترقى ايتكان ياور و پاليلر خطبه لرنى آياق اوزره طوروب
 سويله مكدلر. نیندى بر مسئله حقنده سويله ر گه بولسه لر يوقارى
 اورنغا چغوب تگلاو چيلر آگلاردای روشده آچق ايتوب
 سويلیلر.

خطبه وقتنده كو بسنچه خطينك حالنده بر جدیت، اوز گارش

كورلور. بو حالنك تگلاو چيلرغە زور اثر قالدىروى شېھە سزدر.
رسول الله عليه الصلاة والسلام حضرتلارينك بعض وقتلردە خطبە
سويلا گانده توسى اونى گارر، كوزلرى قزارر، حالنده بىر جدىت
كورلور ايدى. اول عصرلردە خطبە يالغوز جمعه لارگە مخصوص
اولمى بلكە بىر مەھم حال اولدىسە خلقنى مسجدكە جيوب خطبە
سويلانر ايدى.

بىز لردە خطبە يالغوز جمعه لردە او قولوب، بۇدە همان بىر
يىلگولى خطبەنى تكارار دن عبارت اولوب يىنە عربچەدە اولدقندن
معناسى هيچ بىر آگلاشلمى، تگلاو چيلرغە بىر تورليدە تاثيرى بولمىدر.
بوسىبدن خطبە دن مقصود اولان فائىدە بتونلاى فوت اولادر.
باشقە وقتلردە خطبە او قومق عادتى بتونلاى يوقدر. بولسەدە عربچە
اولدىغى مدتدە فائىدە سز اولور ايدى. خطابتنك اثرى وعظدن
بيك كوب مرتبه آرتوق اولدقندن بو كا اهميت ويورورگە خطابتكە
عادتلنورگە لازم ايدى. خطابتنك تاثيرى فائىدە سى تگلاو چيلار
آگلاردى اولغاندە غنە مەكن اولدقندن خطبەنى اوز تلمزده سويلامك
هيچ شېھە سز لازم ايدى. بو صورتدە گنە خطبە، چن خطبە اولور ايدى.
ياور و پادە خطيبك بيك ترقى ايدوب، بونك آرقە سنده بيك
مەھم بولغان اشلرنى باشقارالر. اقتدارلى خطيبلر تورلى فكرده
اولانلرنك فكرلر يىنى يالغوز بىر خطبە سويلامكە بىرلشدرلر. خطبە
سايە سنده افكار عمومىەنى تله دكلرى طرفقە يورته آلالر.
بىز لردە دىيانتى، معرفتى، تقوا، و خلقلى خطيبلر اولغاندە، بو
فضيلتلرى سببلى آنلرغە معنوى بىر قوت قوشولوب، بونك ايله
سويلا دكلرى خطبە لردە گى تاثير، مطبوعات، وعظلر كى واسطە لرنك
جمله سندن ئللە نيقدر آرتوق بولاچقدر.

وعظنك بىر نيقدر شرطلرى باردر: اولوا واعظ افندى نىندى

كتابدن سو يله رگه، قايسى آيت و حديثنى تفسير ايدر گه او لغانده،
 شوگا تعلقى هر بر مسئلهنى تيكشروب، سو يله سى موضوعى اطرافيله
 تماما بيلمك لازمدر. ثانيا: وعظ قبالحق خلقنك طبيعت و حاللرن
 بيلوب، و عظنك نيندى اسلوبده او لغانده تاثير قبالچغن آكلاب
 شوگا موافق و عظ ايدر گه تيوشدر. مثلا فرض و اجباردن ده
 خبرى اولمغانلرغه عبادتنك بيك يوقارى درجه لر ينى نچكده لور ينى
 سويلامك درست اولمدقن مكلف بولدقلى فرضلردن او تمز گه
 لازمدر. ايگونجى اولانلرغه زراعت حقنده شرعى مسئله لر ينى،
 زراعتنك بركتلى فضيلتلى كسب اولدقيني، بو اشنى ز مانغه موافق
 ترقى ايتدرمك تيوشلگيني؛ سودا گرلر گه تجارتنك فضيلتلر ينى،
 تجارت حقنده غى احكام شرعيه نى، تجارتنى ينه ز مانغه موافق ترقى
 ايتدرمك، مشروع بولغان هر نورلى تجارتنلرنى قيلمق تيوش اولدقيني
 بيك آحق روشده سويله مك لازمدر. او چونجى: فائده سز قصه لر
 سويله ب وقت اوزدررغه تيوش دگلدرد. قايسى برو عظ كتابلر نده
 درست سنى اولمغان قصه لر، اسرايلىاتدن آلنغان نورلى خرافاتلر
 كوروله دركه بوندى اصلسز نرسه لر نى جيغان كتاب غه
 وعظ كتابى ديمكدن اويالورلقدر. شريعت اسلاميه نك بوندى
 خرافاتدن پاك، هر بر مسئله لر ي خالص حق اولديغن آكلاتور
 ايچون سويله نگان هر بر سوزنى، شرع و عقل ميزانى ايله اولچهب
 سويله رگه تيوش اولور. بريا كاق سويانگى ايله مك آى صوغشوب
 يالغوز باشينه بيك كوب مشركلرنى اولترگان، آرقانلر ايله
 باغلانغانده بارنده قروب اوزوب بتوره آلغان، اوزينك ساچ
 جونلرى ايله باغلانغاچ اوزم رگه قدرتى يتمى مشركلر قولنده شهيد
 بولغان شمعون غازى حكايه سى، گرچه الله تعالى نك قدرتينه نظر
 ممكن كورنسه ده، بو قصه نك اصلى معلوم بولمغانده، كرامتنك معجزه دن ده

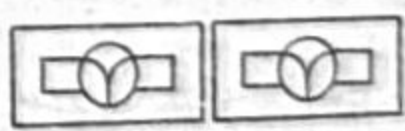
آرتوق اولماز لغن اعتبار غه آغانده، بو قصده مبالغه اولاجغی کورنوب طورادر. هر حالده موندی فائده سز قصه لرنی سویله مزگه تیوشدر. سویله گاندهده بوندای نرسه لرنک تاویلارینی برلکده سویله نمر ایسه نگلاو چیلرنک کو گللرینه کوب شبهه لرن کیله چگی بیلگولیدر.

مثلا: بر روایت گه کوره قدر کیچه سنده اینه چگی خبر ویرلگان روحنک تعریفنده: آیاقلری یدی قات بیرنک آستنده، باشلری عرشنک اوستنده، یوز مک باشی اولوب هر باشده یوز مک آغز، هر آغزده یوز مک تلی اولوب دائما اللهنک ذکر ی ایله مشغول بر فرشته اولدیغی بیان ایدولهدر. ایمدی گودهسی بتون طرفنی احاطه قیلغان بر فرشتهنک حرکتی (قیملداوی) عقلاً ممکن کورلمدکن، موندی الوغ فرشته یر گه نیچک اینه آلور دیولگان شبهه هر کم نک کو گلینه کلاه چکدر. گرچه بو کبی حدیثلر، متشابهات قیلندن اولسهده، بو روشده تاویل ایدوچیلر کورندهدر: فرشته لرن کوز ایله کورنمی قول ایله طوتلمی تورغان مخلوقلر جمله سندن در. بونلرنک الله تعالی قاشنده قدر و مرتبه لری تور لیچهدر. حق تعالی بونلرنک مرتبه و شرافت لرنی فضاده (بو شلقده) جسم صور تنده (گوده لندر وب) کورستور ایسه عجب دگلدن. ایک الوغ جسم اولوب کورنر گه قایبلیتی اولغاننک باشقه لرندن آرتوقلغی ده شول نسبتده اولور. ایمدی قدر کیچه سنده اینه چگی روایت ایدلگان روح، جسم حالنده نزول ایتمای، حال طبیعیسنده نزول ایده چگی عقل غه یاقنراقدر. مگر الله تعالی نک ایک الوغ فرشته لرندن اولدقندن، الله تعالی آنی فضاده جسم حالینه قویار غه مراد ایتمسه، الوغلغی عرشدن یر آستینه قدر بر مسافه مقداری اورنی آلور، ذکر ایدلگان مقدارده باش آغز تلره مالک اولوب دائما حق تعالی نک ذکر یله

مشغول اولور. يعنى اوشبو مذکور صلاحیت گه مالک بولور ديه تاویل قيلمشلىر.

الحاصل واعظارنك طو تاجفنى مسلك: قوملىرى آكلاردای روشده اعتقادى. عملى، اخلاقى، اجتماعى مسئلهلرنى سويلامك، سير نبويه وسير اصحابنى آكلا تمق، زراعت، صناعت، تجارتنك ترقيلرى، ملتىز نك بايلقلرىنك آرتمقى، كوبه يوى حقلرنده شوقلرن قوزغاتمق در دلندرمك رغبتندرمك: علم و معرفت يولىنه كوندور گه طر شمع، شو كى هم دين هم دنيا مزنك توز و كل گينه حاجت اولان بحثلر گه منحصر اولمق تيو شدور. اسرائيلياندن اخلاقغه فائده ايدردای حكايىلرنى نقل ايتمك درست اولسه ده آية كريمه و حديث صحیح ايله درستلىكى بلانمگان، وسويلامكده زور فائدهسى اميد ايدلمگان حكايىلر ايله وقت اوز درمق درست اولماز. موندى نرسه لر كوب وقتده مهم اولغان اشلرنك ضايع اولمقىنه سبب اولور. من اشتغل بما لا يعنيه فاته ما يعنيه.

[« بيان الحق » مجله سندن].

۱۴۴۶ نجى نومر وقت غزته سندن.

ذبح مسئله سنده علمى و فنى فكر لىر

« كاسپى » غزته سندن

اولك ديوتاتلر يهوديچه و مسلمانچه ذبحنى بترو حقنده يا كا لائحه كرتولرىنه سبب ايتوب: «حيواننك بو غازندن قان آغزوب اوترو. - آنى عذابلاو بولا، وحشت بولا» ديب كورسه تهلر. مالغه مطلق ايله اتوب ياكه ما كغايينه طوقماق ايله صوغوب باشن ياروب اوترو. وحشت توگلميدر، آنى اوكلر اوزلرى بلسه لر كيرهك. لکن بو غازدن قان آغزوب اوترو. - مالنى عذابلاو بولماغانلقدور. اوروپا علماسى عموميتله ديورلك مسلمانلر ويهوديلر ياغنده در.

بوندن بىر نېچە يىللار الوك يهودىلار آوروپانىڭ الوغ عالملىرىنىڭ
ذبح مسئلەسىندە گى فېكر و تېجر بەلر ن صوراشوب شونلارنى بىرلىندە
نېمىسچە مېمۇئە ايتوب باصدرغانلار. حاضر بو مېمۇئەنىڭ روسچە
ترجمەسى دە بار.

بوندە مسلمانىچە بو غازلاونىڭ آرتقلىغى دار الفنونلردە تشرېح
وفىزىولوگىيا پروفېسسورلارندىن ۴۸ ، ۴۸ ، ۴۸ ، ۴۸ ، ۴۸ ،
پروفېسسورلارندىن ۲۶ ، ۲۶ ، ۲۶ ، ۲۶ ، ۲۶ ،
قصاب خانە مېدىرلارندىن ۶۴ ، ايتچىلار شىركىتلارندىن ۲۱ ، «حيوان
حمایەسى» جەمئىتلارندىن ۴ كىشىنىڭ فېكرى كوچىرلىگان. صاقسونيا
و آوستىريا حكومتلىرىنىڭ دە كوپ تېكشورلردىن سوڭ بىرگان
قرارلىرى بو غازدىن قان آغزوب ذبحنىڭ آرتقلىغى فائىدەسىندە.
بونلردىن باشقا، بعض الوغ علمى جەمئىتلارنىڭ دە فېكرى درج
ايتلىگان.

بىرلىننىڭ ايك زور طبيىلارندىن عبارت «پروسىيە دە ايمپىراتورغە
منسوب طب كامىسىيەسى» : «بوغازلاب صويو حيوان ايچون ايك
غدا بسز، هر ياقدىن (انسانىت، حفظ صحت و تېخنىكە ياغدىن) قاراغاندە
ايك ياخشى اصولدر» دى.

گىرمانىيا دىپوتاتلارندىن سابق مامور تىدىمان ملت مېجلىسىندە
بيك كوپ مال طبيىلارنىڭ فېكرىن ايصاح يولندە: «بوغازنى كىسوب
صويو ايك موافق و ايك وحشتىز اصولدر» دىگان.

باواریا حكومتى كىڭاشچىلارندىن باش مال طبيى غورىنىغ: «مالنى
صويوب بوغازدىن قان آغزو حفظ صحت ايچون بيك مېمۇئە»
دىگان. بعض حيوانلارنى حمایە جەمئىتلارنىڭ بوغازلاو حيواننى
غدا بلاو بولا، بو منع ايتلسون دىگان طلبلىرى گىرمانىيەدى غى ھەمە
حكومت، وكىللارنىڭ جىولشىندە قارالوب اساسىز تابلغان و قطعى
روشده رد ايتلىگان.

يھو ديلار طرفندن آچلغان «شرعی ذبیح گە قارشى قوتور تو چيلار ايله كورەشو» كامپسيهسى ۱۹۱۰-۱۹۱۱ نچى يىللاردا يىنە دن بىك كوب علما و متخصص لار گە مراجعت ايتوب ذبیح مسئله سىندە فكر لار ن صور اغان. بۇ دفعە زور پروفیسور و طبييلار دن ۴۵۷ كشي شرعی ذبیح نك آر تىلغن، هيچ بولماسە حيواننى عذابلاو بولما ديغن بيان قىلغانلار.

روسىيەدە بو غاز دن قان آغزوب (شرعی) صويونى منع ايتو مسئلهسى ۱۸۶۷ دە قوزغالدى. آنى حيوانلارنى حمايه جمعيتى اعضالار دن پرتاپويف قوزغاتقان ايدى. لکن داخله نظارتى آنك طلبن رد ايتدى. ۱۸۸۲ يىلندە حيوانلارنى حمايه جمعيتى شعبه لرى نك اسينز دندە پروفیسور غارديف: «بو غاز لاو وقتندە مال، ظن قىلنغان قدر عذابلا نميدر. چونكە بو غاز كينهت كيسيله» ديدى.

۱۸۸۶ دە داخله نظارتى شوندى بر مسئله قوزغاتو چيغە: «بو غاز لاو مسئلهسى شريعت و دين اشى، بزگه آگا قاتشور غە كيرەكى» ديب جواب بيردى.

وار شاوده حيوانلارنى حمايه جمعيتندە بو غاز لاو غە قارشى حركت بىك اوسكان ايدى. صوگرە آندە دو قتور ديمبو يھود اصولنچە (بو غاز لاب) صويونك آر تىلغن فنى روشدە اثبات ايتدى. مجلسدە حاضر بولغان حكومت و خياللىرى دە آنك فكر ينە قوشلدىلار. ۱۸۹۱ نچى يىلدە مشهور پروفیسور ايكرت والوغ علمادن پروفیسور پاولف: «بو غاز لاو ايله، مىنى بوزوب هوش يباروب اوترو آراسندە عذابلاو مسئله سىندە آيرما يوق» لغنى بيان قىلدىلار. حيوانلارنى حمايه جمعيتى بو كا قناعت ايتما ينچە مال طبييلارنى و تشریح پروفیسور لار دن عبارت بر كامپسيه توزوب مسئلهنى آگا طابشرغان ايدى.

۱۸۹۳ دە بو كامپسيه دە مسئله قوزغاتو چيلار و مخالفلار نك همەسى

فكر لرن آلدروب بو غاز لاو اصولن ايسكيچه قالدرو ياغينه قوشلديلر. بوندن صوكت بو مسئله طاشلانغان ايدى. حاضر اوكلر يورى باشقه دين اهاينك اعتقادلرن كيمستو ايچون بو مسئلهنى ينه دن قاپار تالر.

«كاسپى»

نفسكه خطاب

كيچ اى نفسم بوسودادن، دخى عمر جوان كيچدى
يكتلك وقتى اوتدى، ذوق سوداي جهان كيچدى
يقينلاشدى كوچو وقتى، معاصرلر كوبي كوچدى
قار يلق موسمى يتدى، عمر دن كوب آن كيچدى
ضعيفلاندى بدن، ايام عشرت ايمدى فوت ايتدى
اويانغل خواب غفلتدن ياتوبسن كوب زمان كيچدى
آغاردى ساچ هم كيتدى ضياعى نورلى كوزلرنك
ضعيفلاندى همه اعصاب، يكتلك بي گمان كيچدى
بدننك قوتى بتدى، حواس خمسه سستلاندى
گلستان حياتنك گلشنى سوندى خزان كيچدى
بوگولدى طوغرى قامت، نورلى يوزنك رونقى اوچدى
صفای صحبت ياران بزم دلبران كيچدى
مسافر خانه در دنيا اقامت ايلامس هيچكم
نظر عبرتله قيلغل: نيقدر خلق جهان كيچدى!
رفيق آشنالردن براو قالغان مودر؟ كوستنهر!
اجل هيچ بير مادي مهلت، همه بيخشي يمان كيچدى
سفر وقتى يقينلاشدى، اولومنك ايلچيسى كيلدى
يوكتك حاضر لاگل تيز بول! گور ورسن كاروان كيچدى

اوتەر دنيای فانی، آخرت امرنده قيل چاره
 سفر تدبيرن ايتكل، شمدي كوب عمرک عيان کيچدی
 کوي کيتکان آزی قالغان عمرنی ایلامه ضایع
 اجل کیلسه امان بير ماس که هنگام امان کيچدی
 يقين شولکون که احبابک ديه لر: حيف، دنيادن،
 قويوب اشعار دلکش صادق شیرين زبان کيچدی!
 ملا صادق ايمانقولى

کله چکده گی انسانلرنک معیشتلری طوغر یسنده حکیم
 مشهور ادیسسون ننگ فکر لری .
 کله چکنی اوتکانگه قیاس ایتوده، انسانلرنک علم و فنون و صناعت
 یولنده غی بارش لرنده، تیره ن ملاحظه، ویراقدن تفکر ایدوچی الوغ
 عالم، دنیانک کله چکده گی حالینی عجب روشده تصویر ایده لر .
 بو کبی تصور لر عادتده محالدن سانالسه ده، بر زمان بالفعل واقع
 اولوی تجربه و مشاهده ایدلمشدر . ایلکتریک اش لرنده عجب اختراع لری
 ایله بتون دنیاغه مشهور اولان حکیم ادیسسون انسانلرنک کله چکده گی
 معیشتلرن تصویرده عجب فکر لر نشر ایده در . آنک سوز لرینه
 تمهید ایچون بوسوز لرنی یازدق . نیویورکده چغاتورغان «مرآة
 الغرب» دیگان عربی مجنده ادیسسوننک بو توغریده غی فکر لری
 یازلوب چقدی . هنر، صناعتنک کله چکده فوق الغایه ترقی ایتوندن
 بحثنده ادیسسون ديه در: بو کونده بالالق دورنده اولان هنر صناعت،
 زمانلر اوتوی ایله ایرلک دورینه کروب کمالنگه ایر شه چکدر .
 اول وقتده غی ماشینلر درست دماغلی، عقللی، فکر لی کبی اشلیه چکلردن:
 هر تورلی قماشلرنک ماده لری جون یفک کیلر ماشینه نک بر باشندن

قويىلۇب، ايكنچى باشىدىن تامام طوقولۇب بويالۇب پوصطاو، تريكە،
 اصل شال ختفە كىي قماشلرغە ايلانۇب حاضرلنۇب چغارلر.
 بو كا باشقە تيمر، بالچق كىي مادەلر نى ماشينە نك بىر باشينە قويىلدقده
 ايكنچى باشىدىن هر تورلى قوراللار، چناياق صاوتلر بولۇب
 اشلانۇب چغارلر. كاغد كىتاب مادەلر (ماترياللر) يىنە شولاي
 ماشينە نك بىر باشىدىن قويىلۇب ايكنچى طرفدىن كاغد، كىتاب اولۇب
 توبلانۇب طشانۇب چغارلر. شونىك كىي ماشينە نك بىر طرفىنە
 سالنغان آغاچ كىيساكلرى ايكنچى طرفىدىن اوستال، اورندق، اشكاف
 كىي هر تورلى اسبابلر بولۇب كيلۇب چغارلر. والحاصل هر بىر
 معمولات ماشينە لردە تمام اشلانور.

يىنە اديسسو نىك فكر نچە: صوغش قوراللرى بو قدر آرتۇب
 ترقى ايتە باروى كە چكده عمومى بىر صوغش، ياكە برده صوغشى
 عمومى بىر صلح ايله نھايە سىنە ايرشر. يعنى انسانلر بىر بوسى ايله
 صوغش رغە، اولتر شرگە، يىنە دن ياگى قوراللر چغار رغە يورمزلر
 بلکہ بار قوراللرنىدە تاشلاب، دنيا دە انسانلر آراسىدە صوغش
 ديگان آفت بتونلاى بتر. بوزمان يتكانچى بىر ايكى مرتبه خصوصى
 صوغش بولور.

طبيعى قانونلرغە رعايە قىلمغان حكومتلر بىر كون بته چكلردر.
 اديسسون بوسوزى ايله غاغادغى صلح عمومى مجلسينە اشارە ايتەدر.
 سياست، صناعت نقطە سندن قاراب، كە چكده شوشى حاللرنىك
 بولاچغن اعتقاد ايدوب سويلىدر: كە چكده صناعت هنر تىزى قورقنچلى
 روشگە كروب، الوغ حكومتلرگە بىك خوفلى نتيجهلر ويرە چكدور.
 بو حالنىك باشى ياور و پادە كورندى. اون يلدن صوك آمرىكادە
 يىنە باش كورستە چكدور.

يوز يىل اوتكاچتىن دنيا دە فقيرلك اولماز. صناعت طوفانى بتون
 دنيانى قابلاپ، هر تورلى مصنوعات (نرسەلر) صوك درجه آرزان
 بولور. بوزمان انسانلرى ايكن بختلى انسانلردر.

بو زمانده فقيرلك ير يوزنده سلطنت سورمز، بلکه فقيرلكنى
اويلاو چيده اولمار.

فقيرلك، مشقتى كوب ثمرهسى آز اولان قول اشلرى زمانلرينه
خاص اولوب، ايمدى انسانلر باشلرن فكلرن اشلاتر گه كرسدكلرندن،
قول اشى زمانهسى كيچب بار ادر، بونك ايله فقيرلكده بتار گه يوز
دوتمشدر.

وقتنى تقدير ايتوده، وقتدن نيچك فائدهلنو يولنده، ايمدى بز
بونى آكلادق: كون نك هر بر مينوتلر ينى ايرته ننگى كون ديب
ييلور گه لازمدر. بزلر حاضرده، طبيعى قوهلرنى استخدا مده (اوزمز گه
خدمت ايتدروده) شاگردلر مز، بوقوهلرنى نيچك خدمت ايتدرو،
وانلردن نيچك فائدهلنو يولنده، كتاب طبيعت درسلر ينى اوقومقدمه
اولان، طبيعت مدرسسه سينك ابتدائى شاگردلر نندن بز.

كونلر نك مينوتلرى تيوشنيجه تقدير ايدلوب، هر مينوتى بر
كون گه حسابلانوب اش كوره باشلانغاچ، دنيا نك عالي انسانلر نك
طورمى بتوتلاى اوز گارر، بتونلاى باشقه روش گه كرر. الوغ
اوز گار شلر (انقلاب كلى) اوز اقلامى حاضر گى مدنيت ايشكلرن
شاقلداتسه كرك، مگر بو حاللرنى حاضر نده خيالده گنه كورهمز.
هر دنيا سنده غى مخترعلر (اوستالر) تيز وقتده راحتك، ثروت
(بايلىق) يلغلر ن بتون دنياغه آغزوب، هر يرنى صولاندر ولر.
انسان دنيا سنده اولاجق اوشبو عمومى بايلىق راحتك نى ساقلار
ايچون، البته حكومتلر ونظاملر هميشه لازم اولور.

اديسسون نك اعتقادنده حاضر گى مدنيتنى اصلندن اوز گارتوب
اصلاح لازمدر. كله چكده بتون دنياغه ياييله چق ثروت (بايلىق)
زماننده، بنو مدنيت، بتون ملتري نى راحت يشاتورلك روشده
دگلدن. اديسسون بور وايات (قصه لر) وتمشيلاتنك، ايللى ييل مرونده

باشلانويى ايمد

A. T. S. S. K. T. M.

MARKET

PUBLIKA KOTRHE

ЦЕНТРАЛЬНАЯ

Научная и Публ

БИБЛИОТЕКА

المنار مجله سندن جز ۵، مجلد ۱۴

«القول الجيد»

تور كيه اديبلر نندن مرحوم محمد ذهني افندي اثرى بولغان بو الوغ كتاب مشهور «تلخيص» كتابنده و آنك شرح وحاشيه لرنده استشهاد او چون كيتر لگان عربى بيتلر نك شرحى در. بيتلر گه مناسبلى قصه و واقعه لرنى، بيك كوپ عرب شاعر لرينك ترجمه حاللرينى، عرب تلى وادبياتينه دائر كوپ تحقيقلر نى همده بيك كوپ بليغ ادبى، اخلاقى، حماسى شعر لرنى شامل بولغانلغندن عرب ادبياتى ايله دانوشور او چون بو كتابنك ياردمى بيك كوپدر. تلى ساده عثمانليچه، افادهسى تكلفسىز، فائدهسى كوپ بو عزيز اثر نى مطالعه قىلوب استفادة ايتولرن محترم طلبه افنديلر گه توصيه ايتهمز.

«القول الجيد» زور قطعه ده، ۶۲۰ صفحه ده، ياخشى روشده توبله نگان حالده بهاسى —
اصوم ۶۰ ت.
پوچته حقى — ۵۰

تفسير نعمانى. قرآن كريم ده گى احكام دينيه نى، آنداغى عبرتلى قصه و مثللر نى، اثرلى وعظ و نصيحتلر نى بلور گه و آكلارغه تله بده، عربچه بلمه گانلكلرى سببلى بو مقصودلر نندن محروم قالغان اخلاصلى آدملر او چون اوشبو آچق قرآن شيوه سنده يازلغان «تفسير نعمانى» بيك فائدهلى بولاچاقدر. توركى طانو درجه سندن آرتق علمى بولماغان همده مدرسده آزر اوقوبده قرآن كريم نك نظم بليغنى آكلارلق درجه گه يته آلمانا كشيپر گه بو تفسير بر غنيمت در.

زور قولده ايكي جلد. بهاسى پوچته مصارف نندن باشقه ۲ اصوم ۴۰ ت.
بو كتابلر هر ايكيسى «ملت» كتبخانه سينك اوز نشرى در.

قراندہ ۱۵ کوندہبر چغا تورغان دینی، ادبی، علمی

الدین والادب

مجله سینہ ۱۳۳۲ سنہ ایچون مشتری دفترى آچق.

آبونہسى اولگيجہ	بر يلق	۳ صوم
	يارم يلق	۱ « ۵۰ تين
	نسخهسى	۱۵ تين

تصحیح:

اوشبو عددنك ۲۷۳ بیت ۱۳ نچی سطر ندہ «بویله دیهدر» بولور غہ تیوشلی سوز «بویله دیلهدر» کیتکان.

مجله نك اداره خانہسى قرانده «ملت» مطبعهسى يور طنده بولوب آدریس: **КАЗАНЬ, РЕДАКЦІЯ „ДИНЬ ВА АДАБЪ“, ПРИ ТИПОГР. „МИЛЛЯТЬ“**

ياایسه نوغرى «ملت» کتبخانه سینہ مراجعت ایدلسهده جائز.

آدریس: **КАЗАНЬ „МИЛЛЯТЬ“**